

**ADOLATLI VA IJTIMOIIY SIYOSAT YURITISH - INSON KAPITALINI
RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY OMILI**

Boboyeva Sitora Ro‘zimaxmatovna

TerDPi o‘qituvchisi

Turg‘unova Zilola Akmaljon qizi

TerDPi magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada adolatli va ijtimoiy siyosatning inson kapitalini rivojlantirishdagi roli tahlil qilinadi. Ta’lim, sog‘liqni saqlash, ijtimoiy himoya, bandlik va gender tenglik sohalarida yuritiladigan adolatli siyosat orqali jamiyatning intellektual va iqtisodiy salohiyati oshishi, innovatsion kadrlar tayyorlanishi, barqaror rivojlanish va ijtimoiy barqarorlikning mustahkamlanishi muhokama qilinadi. Shuningdek, hududlar o‘rtasidagi tafovutlarni kamaytirish, korrupsiyani oldini olish va ekologik xavfsizlikni ta’minlash inson kapitalini rivojlantirishning dolzarb omillari sifatida yoritilgan.

Kalit so‘zlar: adolatli siyosat, ijtimoiy siyosat, inson kapitali, ijtimoiy adolat, barqaror rivojlanish, bandlik, ta’lim, sog‘liqni saqlash, gender tenglik.

Аннотация: В статье анализируется роль справедливой и социальной политики в развитии человеческого капитала. Рассматриваются направления образования, здравоохранения, социальной защиты, занятости и гендерного равенства как ключевые факторы повышения интеллектуального и экономического потенциала общества, подготовки инновационных кадров и обеспечения устойчивого развития. Особое внимание уделяется снижению региональных различий, борьбе с коррупцией и обеспечению экологической безопасности.

Ключевые слова: справедливая политика, социальная политика, человеческий капитал, социальная справедливость, устойчивое развитие, занятость, образование, здравоохранение, гендерное равенство.

Abstract: The article analyzes the role of fair and social policies in the development of human capital. It examines education, healthcare, social protection, employment, and gender equality as key factors for enhancing the intellectual and economic potential of society, preparing innovative personnel, and ensuring sustainable development. Special attention is given to reducing regional disparities, combating corruption, and ensuring environmental security.

Keywords: fair policy, social policy, human capital, social justice, sustainable development, employment, education, healthcare, gender equality.

Adolatli va ijtimoiy siyosat yuritish har qanday davlatning barqaror rivojlanish strategiyasida markaziy o'rinni egallaydi. Chunki davlatning iqtisodiy salohiyati, siyosiy barqarorligi va ijtimoiy taraqqiyoti eng avvalo inson kapitalining rivojlanganlik darajasi bilan belgilanadi. Inson kapitali - bu shaxsning bilim, ko'nikma, malaka, sog'liq, ijodkorlik, aqliy va jismoniy salohiyatdan iborat bo'lgan boylikdir. Zamonaviy globallashuv jarayonida inson kapitali davlatning eng muhim resursi, iqtisodiy raqobatbardoshlikning asosiy omili sifatida talqin etilmoqda. Shu sababli adolatli siyosat va ijtimoiy himoya tizimi mamlakatda inson salohiyatining to'liq ro'yobga chiqishi uchun zarur shart-sharoitlarni yaratadi. Buning aksi - ijtimoiy tengsizlikning kuchayishi, ta'lim va tibbiyotga kirish imkoniyatining cheklanishi, kambag'allikning ortishi va kadrlar sifati pasayishiga olib keladi. Adolatli siyosat olib borilayotgan jamiyatda aholining barcha qatlamlari uchun teng imkoniyat, ijtimoiy mobililik va barqaror rivojlanish kafolatlanadi.

Ijtimoiy siyosatning asosiy maqsadi - jamiyatda ijtimoiy adolatni ta'minlash, aholi farovonligini oshirish va insonning munosib yashashi uchun zarur bo'lgan shart-sharoitlarni yaratishdir. Bu siyosatning markazida inson, uning ehtiyojlari, huquqlari, imkoniyatlari turadi. Adolatli siyosat deganda birinchi navbatda ta'lim, sog'liqni saqlash, ijtimoiy himoya, bandlik, oilani qo'llab-quvvatlash, yoshlar siyosati kabi sohalarning samarali rivoji nazarda tutiladi. Inson kapitali sifat ko'rsatkichlari ham aynan shu sohalarda ro'yobga chiqadi. Yuqori sifatli ta'lim jarayoni insonning intellektual salohiyatini oshiradi, malakali tibbiyot tizimi esa salomatlikning mustahkam bo'lishini kafolatlaydi, kuchli ijtimoiy himoya tizimi aholining iqtisodiy xavfsizligini ta'minlaydi, bandlik siyosati esa mehnat bozorida talab yuqori bo'lgan kadrlar shakllanishiga xizmat qiladi.

Bugungi kunda adolatli siyosatning asosiy tamoyillari sifatida teng imkoniyatlar yaratish, aholining ehtiyojmand qatlamini qo'llab-quvvatlash, korrupsiyani kamaytirish, davlat xizmatlarining shaffofligini ta'minlash, gender tenglikni kuchaytirish, hududlar o'rtasidagi tafovutlarni kamaytirish kabilar ko'rsatiladi. Ushbu tamoyillar amalda faol qo'llanganda jamiyatda ishonch kuchayadi, iqtisodiy faol aholining ulushi ortadi, innovatsion fikrlash rivojlanadi va inson kapitalining yangi bosqichga ko'tarilishi uchun zamin yaratiladi. Masalan, ta'lim tizimining barcha bosqichlarida sifat va tenglikning ta'minlanishi - davlatning eng muhim ijtimoiy vazifalaridan biridir. Zero, ta'lim sifati yuqori bo'lgan davlatlarda ijtimoiy tengsizlik

past, fuqarolarning iqtisodiy faolligi esa yuqoridir. Sog'liqni saqlash tizimida adolatli siyosat yuritish esa aholini profilaktika, erta tashxis va sifatli davolanish bilan ta'minlashni o'z ichiga oladi. Buning natijasida mehnatga layoqatli aholi ulushi ortadi, davlatning ijtimoiy-iqtisodiy xarajatlari kamayadi.

Adolatli ijtimoiy siyosatning yana bir muhim yo'nalishi bu kambag'allikni kamaytirish va ijtimoiy himoyaning manzilliligini ta'minlashdir. Kambag'allik inson kapitalining rivojlanishiga jiddiy to'sqinlik qiladi, chunki iqtisodiy og'ir sharoitda yashovchi oilalarda sifatli ta'lim, to'laqonli tibbiy xizmat, madaniy va intellektual resurslarga kirish imkoni cheklanadi. Shu sababli ko'plab davlatlar kambag'al qatlamlar uchun nafaqa tizimlarini kuchaytiradi, uy-joyga ehtiyoji bo'lganlarga yordam beradi, bolali oilalar va nogironligi bo'lgan shaxslarni qo'llab-quvvatlaydi, bepul sog'liqni saqlash xizmatlarini kengaytiradi. Bularning barchasi inson salohiyatining pasayib ketishini oldini oladi va jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi. Inson kapitalining yuqori bo'lishi esa davlatning uzoq muddatli taraqqiyot strategiyasida muhim omil sanaladi. Inson kapitalining asosiy ko'rsatkichlaridan biri bu ta'lim tizimi sifatidir. Ta'lim tizimida adolatli siyosat olib borilsa, ya'ni har bir bola yashash hududi yoki oilaviy sharoitidan qat'i nazar sifatli ta'limga ega bo'lsa, davlatning intellektual salohiyati keskin oshadi. Buning uchun maktabgacha ta'limni rivojlantirish, umumta'lim maktablarida sharoitlarni yaxshilash, o'qituvchilar malakasini oshirish, oliy ta'limda adolatli tanlov tizimlari va akademik halollikni kuchaytirish kabi tadbirlar amalga oshiriladi. Shu bilan birga raqamli ta'lim texnologiyalari, masofaviy ta'lim, innovatsion o'quv metodlarini keng joriy qilish inson kapitalining zamonaviy talablar asosida shakllanishiga xizmat qiladi.

Sog'liqni saqlash tizimida adolatli siyosatning ahamiyati yanada yuqoridir. Sog'lom jamiyat - kuchli iqtisodiyot demakdir. Profilaktika ishlarini kuchaytirish, bolalar va onalar salomatligini yaxshilash, yuqumli kasalliklarning oldini olish, shoshilinch tibbiy yordam xizmatlarini rivojlantirish va aholi uchun qulay bo'lgan tibbiy sug'urta tizimini joriy etish inson kapitalining barqarorlik omillaridan biridir. Sog'lom inson ko'proq o'qiydi, samarali ishlaydi, innovatsiyalar yaratadi va davlat iqtisodiyotiga katta foyda keltiradi. Bandlik siyosati ham inson kapitalini rivojlantirishning muhim bo'g'inidir. Adolatli bandlik siyosatida mehnat bozori talablariga mos kadrlar tayyorlash, yoshlarga ish o'rinlari yaratish, kasb-hunar ta'limini mustahkamlash, xususiy sektorni rag'batlantirish, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash asosiy yo'nalishlardandir. Ishsizlar uchun qayta tayyorlov kurslari, malaka oshirish

dasturlari, yoshlar startaplarini moliyalashtirish, mehnat migrantlarini huquqiy himoya qilish kabi chora-tadbirlar ham inson kapitalining kengayishiga xizmat qiladi.

Ijtimoiy siyosatning adolatli yuritilishi korrupsiyaning kamayishiga ham bog'liq. Korrupsiya mavjud bo'lgan jamiyatda resurslar adolatli taqsimlanmaydi, aholining katta qismi sifatli xizmatlardan foydalana olmaydi, iqtisodiy o'sish sekinlashadi va ijtimoiy tengsizlik kuchayadi. Shuning uchun davlat xizmatlarida shaffoflikni ta'minlash, elektron hukumat xizmatlarini kengaytirish, davlat xaridlarini ochiq e'lon qilish, mansabdor shaxslarning javobgarligini kuchaytirish inson kapitalining rivoji uchun bevosita shartdir. Hududlar o'rtasidagi iqtisodiy va ijtimoiy tafovutlarni kamaytirish ham adolatli siyosatning muhim qismidir. Markaziy shaharlar bilan chekka hududlar o'rtasida infratuzilma, ta'lim sifati, tibbiyot, bandlik va ijtimoiy himoya ko'rsatkichlari keskin farqlansa, davlat umumiy taraqqiyotga erisha olmaydi. Shu sababli hududlarni kompleks rivojlantirish, transport va raqamli infratuzilmani kengaytirish, mahalliy ta'lim muassasalarini modernizatsiya qilish, yoshlarni qo'llab-quvvatlash dasturlarini hududlar kesimida kuchaytirish inson kapitalining barcha joyda bir xil rivojlanishiga yordam beradi.

Xulosa sifatida aytish mumkinki, adolatli va ijtimoiy siyosat yuritish davlat taraqqiyotining poydevori sanaladi. Inson kapitali qanchalik rivojlansa, ilm-fan, texnologiya, iqtisodiyot va madaniyat shunchalik yuksaladi. Adolatli siyosat esa har bir fuqaro o'z salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarishi uchun imkoniyat yaratadi. Tenglik, ijtimoiy adolat, sog'lom muhit, sifatli ta'lim va tibbiyot, faol bandlik, ijtimoiy himoya, shaffof boshqaruv - bularning barchasi inson kapitalini kuchaytiradi va davlatning global raqobatbardoshligini oshiradi. Bugungi o'zgaruvchan dunyoda aynan adolatli siyosat, inson huquqlariga hurmat va ijtimoiy himoya tizimini modernizatsiya qilish barqaror taraqqiyotning asosiy omili sifatida namoyon bo'lmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. World Bank. Human Capital Index 2023. Washington, 2023.
2. OECD. Social Policy for Inclusive Growth. Paris, 2022.
3. UNDP. Human Development Report 2023. New York, 2023.
4. O'zbekiston Respublikasi Ijtimoiy himoya va bandlik to'g'risidagi qonunlar. Toshkent, 2021.
5. UNESCO. Global Education Monitoring Report. Paris, 2023.
6. World Health Organization. World Health Report 2022. Geneva, 2022.
7. Sen, A. Development as Freedom. Oxford, 1999.

8. Todaro, M., Smith, S. Economic Development. London, 2020.
9. National Human Development Report: Uzbekistan 2022. UNDP, Tashkent, 2022.
10. OECD. Gender Equality in Public Life. Paris, 2021.